

**Bir Devlet Üniversitesinde Okuyan Öğrenci Hemşirelerin
Topluma Hizmet Ederek Öğrenme Deneyimi: Nitel Bir Araştırma***

**The Learning Experience of Nursing Students in a Public University by
Serving the Community: A Qualitative Study**

** Dr. Öğr. Üyesi Gizem Deniz BÜYÜKSOY¹

¹Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Kırşehir, Türkiye

Öz

Amaç: Araştırmanın amacı, bir devlet üniversitesinde okuyan hemşirelik bölümü dördüncü sınıf öğrencilerinin hemşirelikte öğretim dersi kapsamında yürütülen topluma hizmet uygulamaları hakkındaki görüş ve deneyimlerini incelemektir.

Gereç ve Yöntem: Nitel türdeki araştırma, 2019-2020 yılı güz döneminde yürütülen hemşirelikte öğretim dersini alan ve devamsızlık yapmayan 172 öğrenci ile yürütülmüştür. Ders kapsamında öğrenciler ve öğretim elemanı tarafından on adet eğitim konusu belirlenmiş, il merkezindeki çeşitli yerlerde, çok sayıda eğitim etkinliği gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri, öğrencilerin ders uygulaması sırasında doldurduğu, kazanılan beceriler ve klinikten farklı olarak yapılan uygulamaları yazdıkları günlükler ile toplanmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin THEÖ ile kazandığı beceriler; etkili iletişim kurma, hemşirenin hastane dışında yapabileceklerini fark etme, kurumlar arası işbirliği yapma, eğitim verirken öğrenme, bilineni pekiştirme ya da yanlış bilineni düzeltme, toplumsal duyarlılık kazanma şeklinde sıralanmaktadır. Öğrenciler, klinikten farklı olarak sağlığı etkileyen sağlık dışındaki sorunları saptayıp çözme fırsatı bulduklarını, bir soruna daha geniş bağlamda müdahale etme şansı bulduklarını, kurum yöneticileri ile işbirliği yaptıklarını, hemşire olarak bakım ve eğitim hakkında tek başına karar verebildiklerini ve en çok hemşirenin araştırıcı rolünü kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Sonuç ve Öneriler: Araştırmada öğrencilerin topluma hizmet ederek öğrenme ile toplumsal duyarlılık, koruyucu sağlık hizmeti ve sağlığın sosyal belirleyicilerini fark etme konularında deneyim kazandıkları belirlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda topluma hizmet ederek öğrenme uygulamalarının lisans eğitiminin her aşamasında uygulanması önerilir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenci hemşire, hemşirelik eğitimi, toplum

* Geliş Tarihi:15.01.2020 / Kabul Tarihi:28.03.2020

** Sorumlu Yazar e- mail:gizemdenizbulucu@gmail.com

Abstract

Objective: This study aims to examine the views and experiences of senior nursing students in a public university about community service practices carried out within the scope of nursing education course.

Method: This qualitative study was conducted with 172 students who took and attended all sessions of nursing education course offered in 2019-2020 academic year fall semester. Within the scope of this course, the instructor and nursing students identified ten educational subjects and held a number of educational activities in various places in the city center. Data were collected using the diaries filled by students that includes the skills gained and the non-clinical nursing interventions performed.

Results: The students has gained establishing effective communication, recognizing what nurses can do outside of the hospital, collaborating across sectors, learning while teaching, reinforcing what is known or correcting what is known wrong and gaining social awareness. The students have stated that had an opportunity to identify and solve non-health problems affecting people's health outside the clinic, had a chance to intervene with problems in a wider context, cooperated with administrators and had an opportunity to make decisions alone about nursing care and the mostly used researcher nursing role.

Conclusion: By serving the community, students have gained experience on social sensitivity, preventive health care and recognizing the social determinants of health. In line with these results, it is recommended to apply these practices at every stage of undergraduate nursing education.

Keywords: Nursing students, nursing education, community

GİRİŞ

Topluma hizmet ederek öğrenme (THEÖ), öğrencilerin hem derslik ortamında hem de toplumun içinde gerçek dünyada öğrenme deneyimi yaşayarak öğrendiği bir eğitim etkinliğidir. THEÖ uygulamaları ile öğrencilerin öz güven, öz saygı ve öz etkililiklerinin arttığı, duygusal zekâlarının geliştiği ve birçok yönden güçlendikleri belirtilmektedir. Öğrenciler, THEÖ ile toplumun sorunlarını belirleme, çözüm üretme, bağımsız bir şekilde uygulama yapma, gerçek yaşamda yeni deneyimler ve roller kazanma yoluyla toplumun faydalı bir üyesi olduklarını hissederler. Ayrıca, problem çözme, beyin fırtınası, diğerlerinden öğrenme, empati yapma, uzun erimli hedeflere ulaşmak için plan yapma becerisi kazanırlar. Öğrencilerin THEÖ uygulamaları sırasında mutlu, güvende, katılımcı, güçlü, bağımsız ve donanımlı hissettiği, gerçek yaşamdaki önemli ilişkileri öğrendiği, karmaşık konuları çözümlayebildiği ve değişimin gücünü keşfedebildikleri belirtilmektedir (Berman, 2006). Türkiye’de 2006 yılından bu yana topluma hizmet uygulamaları adlı bir ders, eğitim fakülteleri müfredatına eklenmiştir (YÖK, 2007).

Hemşirelik yönetmeliğine göre hemşirelik hizmetleri; insanlara, yaşadıkları ve çalıştıkları her ortamda doğum öncesinden ölüme kadarki tüm yaşam dönemlerinde sunulan bakım, tedavi, eğitim, danışmanlık, araştırma, yönetim, işbirliği yapma ve iletişim girişimlerini kapsar (Hemşirelik Yönetmeliği, 2010). Ayrıca hemşirelik mesleği, hem teorik hem de uygulamalı bir meslek olup doğrudan insan ve topluma yönelik uygulamaları kapsadığı için (Bırol, 2016) THEÖ, hemşirelik eğitiminde de karşılık bulabilen bir uygulama olabilir. Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (HUÇEP)’e göre lisans programının öğrenci hemşireye kazandırması gereken yeterliliklerden biri toplumsal sorumluluk bilinci ile sağlık ekibi ve diğer disiplinlerle işbirliği içinde araştırma, proje ve etkinliklerde yer almaktır (HUÇEP, 2014). Hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik eğitime ilişkin görüşlerinin değerlendirildiği bir çalışmada öğrencilerin çoğu, uygulama alanının yetersiz olduğunu ifade etmiştir (Atasoy&Sütütemiz2014). Hemşirelik uygulama alanı genişletilerek öğrencilerin THEÖ kapsamında yeni uygulama alanları yaratılması, öğrencilere hem yeni bir uygulama alanı deneyimi hem de toplumun farklı kesiminden bireylerle birlikte çalışma olanağı sağlayabilir.

Araştırmanın amacı, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Hemşirelik Bölümü 4.sınıf öğrencilerinin, 2019-2020 eğitim öğretim yılı güz döneminde, hemşirelikte öğretim dersi kapsamında yürütülen topluma hizmet uygulamaları ile kazandıkları beceriler ve klinikten farklı olarak uyguladıkları hemşirelik girişimleri hakkındaki görüşlerini incelemektir.

Araştırmanın Soruları

1. THEÖ ile kazanılan beceriler nelerdir?
2. THEÖ ile klinikten farklı olarak uygulanan hemşirelik girişimleri nelerdir?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Araştırma, nitel araştırma deseninde yürütülmüştür.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma, bir devlet üniversitesinin hemşirelik bölümünde, 2019-2020 eğitim öğretim yılı güz döneminde yapılmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Hemşirelikte Öğretim dersini alan 176 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada maksimum çeşitlilik sağlamak amacıyla örneklem seçilmemiş, tüm öğrenciler araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırma, 4 öğrenci derse devamsız olduğundan 172 öğrenci ile yürütülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, öğrencilerin tuttuğu günlükler aracılığıyla toplanmıştır. Dersin yürütülmesi sırasında, öğrencilerden “THEÖ ile kazandığımız beceriler nelerdir?” ve “THEÖ ile klinikten farklı olarak uyguladığımız hemşirelik girişimleri nelerdir?” şeklinde iki sorunun yer aldığı formu doldurarak günlük tutmaları istenmiştir. Günlükte THEÖ ile kazanılan beceriler ve THEÖ ile klinikten farklı olarak yapılan hemşirelik girişimleri sorgulanmış, öğrencinin anlatması ve açıklaması için yeterince boşluk bırakılmıştır. Her bir öğrenci bir adet günlük doldurmuştur.

Hemşirelikte öğretim dersi; haftada 4 saat teorik konu anlatımı, 4 saat de uygulaması olan bir derstir. Hemşirelikte öğretim dersi 2019-2020 eğitim öğretim yılı güz döneminde araştırmacı tarafından yürütülmüş ve dersin uygulaması kapsamında öğrencilerle birlikte on adet eğitim konusu belirlenmiştir. Bu konular; atıkların ayrıştırılması, çocuk hakları, ebeveyn tutumları, okul çocuklarında sağlıklı beslenme, kendi kendine meme muayenesi, hayvan hakları, şiddet, sığınmacıların sağlık sorunları, karbonmonoksit zehirlenmeleri şeklindedir. Öğrenciler kendi aralarında çalışma grupları oluşturmuş ve istedikleri bir konuyu seçmiştir. Araştırmacının danışmanlığında eğitim planı oluşturularak şehrin işlek meydanında, camilerde, ilkokullarda, evlerde ya da üniversite kampüsünde olmak üzere toplam otuz altı eğitim etkinliği gerçekleştirmişlerdir. Yapılan etkinlikler, yerel medyada haber olarak yayınlanmıştır.¹ Gerçekleştirilen eğitim etkinliklerinden bazıları; öğrenci yemekhanesinde yemek artıkları ile plastik atıkların ayrıştırılması, ilkokul çocuklarına oyun oynayarak sağlıklı beslenmenin anlatılması, kadın öğretmenlere kendi kendine meme muayenesinin öğretilmesi, çocuk hakları ve olumlu ebeveyn tutumları hakkında hazırlanan afişlerin izin alınarak dükkânlara ve aile sağlığı merkezlerine asılması, kadınların altın gününe ev ziyareti yapılarak kendi kendine meme muayenesinin öğretilmesi, üniversite öğrencilerine sağlık personeline/kadına yönelik şiddet ve flört şiddeti konusunda eğitim verilmesi, ilkokul öğrencileri ile birlikte hayvan barınağı yapılarak çocuklarda hayvan hakları bilinci oluşturulması, ortaokul öğrencilerine karbonmonoksit zehirlenmesi konusunda eğitim verilmesi, şehrin işlek meydanında kadına şiddet konusunda röportaj yapılması, bir sığınmacı derneğinde tip II diyabet hastası bireylere Arapça ve Farsça dillerinde diyabet konusunda eğitim ve danışmanlık verilmesi, ilkokul öğrencilerine engelli bireylere yönelik farkındalık eğitimi verilmesi şeklindedir.

Verilerin Analizi

Araştırmada öğrencilerin doldurduğu günlükler, içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir (Kümbetoğlu, 2012). Araştırmacı tarafından tüm günlükler okunarak öğrencilerin ifadeleri ile ilgili kategoriler oluşturulmuş ve her bir kategori altında temalar belirlenmiştir. Gerekli yerlerde temalar, alıntılarla desteklenmiştir. Her bir alıntının ardından, ifadeyi kullanan öğrencinin cinsiyeti (kadın için K, erkek için E) ve yaşı, parantez içinde belirtilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin ifadeleri; THEÖ ile kazanılan beceriler, THEÖ ile klinikten farklı olarak uygulanan hemşirelik girişimleri kategorileri altında değerlendirilmiş, temalar belirlenerek Tablo 1’de sunulmuştur (Tablo 1).

Tablo 1: Öğrenci İfadelerine Göre Oluşturulan Kategoriler ve Temalar

Kategoriler	Temalar
Kategori 1. THEÖ ile kazanılan beceriler	<p><i>Tema 1. İletişim becerisini geliştirme</i></p> <p><i>Tema 2. Klinik dışındaki hemşirelik girişimlerini keşfetme</i></p> <p><i>Tema 3. Araştırmacı ve sorgulayıcı tutum kazanma</i></p> <p><i>Tema 4. Toplumsal sorunlar hakkında farkındalık kazanma</i></p>
Kategori 2. THEÖ ile klinikten farklı olarak uygulanan hemşirelik girişimleri	<p><i>Tema 1. Koruyucu sağlık uygulaması yapma</i></p> <p><i>Tema 2. Sağlığın sürdürülmesini sağlama</i></p> <p><i>Tema 3. Hemşirenin toplumsal sorunları çözebilme becerisini fark etme</i></p>

Kategori 1. THEÖ ile kazanılan beceriler

Araştırmada, THEÖ ile kazanılan beceriler kategorisi altında; iletişim becerisini geliştirme, klinik dışındaki hemşirelik girişimlerini keşfetme, araştırmacı ve sorgulayıcı tutum kazanma ve toplumsal sorunlar hakkında farkındalık kazanma şeklinde dört tema belirlenmiştir.

Tema 1. İletişim becerisini geliştirme

Öğrenciler, THEÖ uygulaması ile birlikte özgüven kazandığını ve değerli hissettiğini, etkili iletişim kurma, farklı kültürden olan insanlarla birlikte olma, insanlara önyargısız yaklaşma ve empati yapma, grupla işbirliği halinde çalışma ve topluluk önünde sunum yapma becerisi kazandığını ifade etmiştir. Ayrıca THEÖ uygulaması kapsamında 153 öğrenci, hemşirenin iletişim ve eşgüdüm sağlama rolünü kullandığını ifade etmiştir. Bununla ilgili öğrencilerin bazı ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“İnsanlara önyargılı yaklaşmamayı, insanları bilinçlendirmenin yararını, empati yapmayı, hatalı insanlara kızmak yerine onların yanında olarak sorunların üstesinden gelmelerini sağlamak gerektiğini öğrendim.”(E,21)

“İnsanlarla konuşmak beni onlara daha yakın hissettirdi, girişkenliğim arttı.”(K,22)

“İlk defa insanların bizi dinlediğini düşündüm, özgüvenim arttı.”(K,21)

“Toplumla içi içe olmak güzel bir duydu idi, eskiden çekingen biri iken bu ders bana kazandırdığı en önemli şey, artık çekingen olmamamı sağlaması...”(E,22)

“Topluma faydalı bir etkinlik yaptığım için kendime daha çok güvendim ve mutlu hissettim.”(E,21)

“Hastanede insanlarla iletişim kurmak için vakit kısıtlı iken bu ders uygulamasında insanlarla daha çok iletişim kurdum.”(K,21)

“Anlatım gücümü, kendimi ifade etme gücümü geliştirdim. Grup çalışmasının önemini kavradım.”(K,22)

“Kendimi klinikte olduğundan çok daha önemli ve değerli hissettim.”(E,22)

“Etkili iletişim becerisi ve problem çözme sürecini kullanarak toplumsal sorunları çözme becerimi geliştirdim.”(E,23)

“Yaptığım uygulamalar, bana kendimi değerli hissettirdi.”(E,24)

“Gerçek bir hemşire gibi çalıştık.”(K,23)

Tema 2. Klinik dışındaki hemşirelik girişimlerini keşfetme

Öğrenciler; THEÖ uygulaması ile birlikte hemşirelerin klinik dışında da katkı sağlayacağını fark ettiğini, hemşireye klinik dışında da gereksinim olduğunu anladığını ifade etmiştir. Bununla ilgili öğrencilerin bazı ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“Hemşireliğin sadece hastanede yapılmayacağını gördüm.”(K,22)

“Hemşire olarak topluma nasıl yarar sağlayabileceğimi öğrendim.” (E,22)

“Hemşireliğin çok yönlü olduğunu ve insanlar arası ilişkileri kuvvetlendirdiğini öğrendim.”(E,22)

“Hemşireliğin sadece klinikten ibaret olmadığını, sağlığı koruyabileceğimi öğrendim.”(K,23)

“Hastane dışında da görevlerimiz olduğunun bilince vardım.”(E,22)

“Çocukların ve okulların ve tüm toplumun hemşireye ihtiyacı olduğunu öğrendim.”(E,22)

“Hemşirelerin klinik dışında da katkı sağlayacağını göstermek, sahaya çıkararak yaşanan sorunları birebir görme imkânı sağladı.”(K,24)

“İnsanın olduğu her yerde hemşireye ihtiyaç olduğunu...” (E,23)

Tema 3. Araştırmacı ve sorgulayıcı tutum kazanma

Öğrenciler; THEÖ uygulaması ile birlikte eğitim verirken öğrendiğini, bilineni pekiştirdiğini ya da yanlış bilineni düzelttiğini, araştırma yaptığını ve öğrenme isteğinin arttığını, sorgulayıcı tutum kazandığını, uygulamanın önemini kavradığını, sorumluluk aldığını, eğitim planlama ve yönetme, toplumun eğitim gereksinimlerini belirleme ve eğitim verme becerisi kazandığını ifade etmiştir. Ayrıca THEÖ uygulaması kapsamında 155 öğrenci, hemşirenin araştırmacı rolünü kullandığını ifade etmiştir. Bununla ilgili öğrencilerin bazı ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“Eğitim konusunu hazırlarken o konuyu öğrenmiş oldum.”(K,22)

“Verdiğim eğitimlere önceden çalıştığım için konu hakkında bilgim arttı, yanlış bildiklerimi düzelttim.”(E,24)

“Bana sorulan soruların cevabını araştırıp öğrendim ve cevapladım.”(K,24)

“Danışmanlık yapabilmek için eksik olan bilgilerimi tamamlamamı sağladı.”(K,22)

“Sadece teorik bilginin yetmediğini, sahada olmanın daha etkili olduğunu gördüm.”(E,24)

“Harekete geçmedikten sonra teorik bilginin işe yaramadığını...”(E,22)

“-miş gibi yapmadık gerçekten sorunlara çözüm bulduk.”(E,23)

“Daha bilgili olmam gerektiğini anladım.”(K,24)

“Bakımın ve eğitimin sürekli olması, eğitim konularını araştırıp gelebilmek...”(K,22)

“Bugüne kadar öğrendiğimiz teorik bilgileri hayata geçirme şansını bulduk, sorumluluk almayı öğrendik.”(E,24)

Tema 4. Toplumsal sorunlar hakkında farkındalık kazanma

Öğrenciler, THEÖ uygulaması ile birlikte toplumsal sorunlar konusunda duyarlılık kazandığını, toplumsal sorunları birebir görme imkânı bulduğunu ve sorunlar hakkında çözüm ürettiğini, çözüm için mücadele etmeyi öğrendiğini, bilinçli toplum için ne yapılması gerektiğini kavradığını, dezavantajlı grupların sağlık hakkını savunma becerisi kazandığını ve sağlığı etkileyen sağlık dışındaki sorunları saptayıp çözüme fırsatı bulduğunu ifade etmiştir. Ayrıca THEÖ uygulaması kapsamında 142 öğrenci hemşireliğin sözcü rolünü, 125 öğrenci danışman ve 54 öğrenci de savunucu rolünü kullandığını ifade etmiştir. Bununla ilgili öğrencilerin bazı ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“Toplumsal sorunları fark ettiğimde başkası bir şey yapar nasıl olsa demek yerine kendimizin bir yerden başlayarak bir şeyler yapabileceğini öğrendim.”(E,23)

“Bir hastalığa değil de toplumsal bir soruna ya da duruma müdahalede bulduk.”(K,23)

“Toplumunu eğitmek için çocuklardan başlamak gerektiğini öğrendim.” (E,24)

“Gördüğüm bir olumsuzluk karşısında yılmayıp sonuna kadar gitmeyi, mücadele etmeyi öğrendim.”(K,22)

“Toplumunu etkileyebileceğimi ve davranış değişikliği sağlayabileceğimi kavradım.”(K,23)

“Topluma hizmet konusunda duyarlılığım arttı.”(K,22)

“Toplumsal sorunlarda nereye başvuracağımı öğrendim.”(E,24)

“Her insan gerçek sağlık hizmetini nasıl alabilir diye kafa yormak...”(K,24)

“Ülkemizin içinde bulunduğu durumun ciddiyetini anladım, görevimizin sadece ânı kurtarmak değil geleceği kurtarmak olduğu anladım, kargaşaya ve kriz anlarının nasıl yönetilmesi gerektiğini anladım.”(K,22)

“İnsanlarla daha rahat iletişim kurmayı öğrendim. O sorun sadece onun sorunu değil, beni de ilgilendirdiğini ve yardım etmem gerektiğini, yardım etmek için de araştırma yapmam gerektiğini öğrendim.”(K,24)

“Daha iyi ve bilinçli bir toplumun nasıl olacağını farkında olarak hareket etme becerisi kazandım.”(E,24)

“Toplumsal sorunlara yönelik farkındalığım arttı ve bu beni araştırma yapmaya itti. Artık gördüğüm sorunlar üzerinde çözüm üretmeye çalışıp günlük hayatımda da uyguluyorum.”(E,23)

“Çocukların, sağlıklı ve bilinçli bir toplum oluşturmada ne kadar önemli olduğunu anladım.”(E,24)

“Toplumda tüm canlılara karşı duyarlılık kazandım.”(K,24)

“Toplumunu değiştirmek için insanlara ulaşmam gerektiğini anladım.”(K,23)

“Herkesi ilgilendiren temel sorunları ele almak...”(E,23)

“Not kaygısı yaşamadan topluma nasıl daha faydalı olabilirim diye düşündüm.”(E,23)

“Toplumdaki sorunları fark edip ben ne yapabilirim diye sorar oldum. Daha sosyal biri oldum.”(E,22)

“Sağlık çalışanlarının dil, din, ırk ayrımı yapmaması gerektiğini, sığınmacıların da Türk vatandaşı olanlar kadar sağlık hizmeti almayı hak ettiğinin farkına vardım.”(K,24)

“Farklı açıdan bakmayı, sorunların daha geniş açıdan ele alınması gerektiğini öğrendim. Hedef kitleyi nasıl etkileyeceğimi öğrendim.”(K,23)

Kategori 2. THEÖ ile klinikten farklı olarak uygulanan hemşirelik girişimleri

Araştırmada, THEÖ uygulaması ile birlikte klinikten farklı olarak uygulanan hemşirelik girişimleri kategorisi altında; koruyucu sağlık uygulaması yapma, sağlığın sürdürülmesini sağlama, hemşirenin toplumsal sorunları çözebilme becerisini fark etme şeklinde üç tema belirlenmiştir.

Tema 1. Koruyucu sağlık uygulaması yapma

Öğrenciler, THEÖ uygulaması ile birlikte klinikten farklı olarak hastaya değil sağlıklı bireye bakım verdiğini, hastalıkları önlemenin ve sağlığı korumanın önemini anladığını, hemşirenin sağlığı korumadaki önemini fark ettiğini, koruyucu sağlık taraması yapma ve sonuçlarını değerlendirme imkânı bulduğunu ifade etmiştir. Ayrıca THEÖ kapsamında 124 öğrenci hemşirenin eğitici rolünü kullandığını ifade etmiştir. Bununla ilgili öğrencilerin bazı ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“Hemşirenin sadece hastalık olduğunda değil hastalık henüz yokken sağlığı koruyucu girişimler yaptığını gördük.”(K,24)

“Hastalık ortaya çıkmadan önce girişim yapmak ve risk grubundakileri belirlemenin çok önemli olduğunu gördüm.”(E,23)

“Klinikte bireye eğitim veriyorken bu derste topluma eğitim verdim”(K,23)

“Klinikte hastalara verdiğim eğitimi hasta olmadan önce sağlıklı bireylere verdim”(E,24)

“Klinikte tedavi edici rol uygularken burada koruyucu sağlık uygulamalarını yaptık.”(K,24)

“Sadece hasta olduğunda değil sağlıklı olduğunda da insanlara hastane dışında hayatın her yerinde yardım edebileceğimizin farkına vardım.”(E,24)

“Hastalık olduğunda değil hastalık ortaya çıkmadan alınması gereken önlenmek konusunda farkındalık kazandım”(E,23)

“Önceden sadece hasta bireye bakım verme imkânım olurken bu ders kapsamında sağlıklı bireye de bakım verme imkânı buldum.”(E,23)

“Sağlık girişimlerinin erken dönemde yapılmasının önemini...”(K,24)

“Bireyler hastaneye gelmeden bizim onlara gidebileceğimizi anladım”(K,25)

Tema 2. Sağlığın sürdürülmesini sağlama

Öğrenciler, THEÖ uygulaması ile birlikte klinikten farklı olarak verilen eğitimin sonuçlarını takip etme imkânı bulduğunu, toplumun katılımını sağladığını, insanları sağlıklı yaşam davranışları konusunda ikna edebildiğini, kliniğe göre daha çok insana ulaştığını ve gerçek hayatta vaka görme imkânı bulduğunu ifade etmiştir. Bununla ilgili öğrencilerin bazı ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“Klinikten farklı olarak eğitimin sonuçlarını takip ettik.”(K,23)

“Vakayı gerçek hayatta görüp neden-sonuç ilişkisi kurarak fizyo patolojiyi kavrama imkânı...”(E,24)

“Uzun süreli olduğundan davranış değişikliğini gözlemlene imkânı, bağımsız biçimde eğitim ve bakım planladık, erken tanı koyma imkânı, eğitimlere bireylerin katılımını sağladık.”(K,24)

“Daha uzun süreli uygulama imkânı bulduğum için insanları doğru davranış konusunda ikna edebildim, hastalık gelişmeden birincil koruma sağladım, kliniğe göre daha fazla kişiye ulaştım.”(E,24)

“Hastanede verilen bakım ve eğitimin devamlı olması gerektiğini öğrendim.”(K,23)

“Uygulama yaptığımız için öğrendiklerimizin kalıcı olacağını düşünüyorum.”(K,23)

Tema 3. Hemşirenin toplumsal sorunları çözebilme becerisini fark etme

Öğrenciler, THEÖ uygulaması ile birlikte klinikten farklı olarak bakım ve eğitim hakkında hemşire olarak tek başına karar verebildiğini, bireye değil topluma eğitim ve danışmanlık verdiğini, tespit edilen sorunla ilgili kurumlar arası işbirliği yaptığını, kurum yöneticileri ile görüşme imkânı bulduğunu ifade etmiştir. Ayrıca THEÖ uygulaması kapsamında öğrencilerin 93’ü hemşirenin karar verici, 76’sı bakım verici, 57’si rehabilite edici, 56’sı yönetici, 26’sı da tedavi edici rolünü kullandığını ifade etmiştir. Bununla ilgili öğrencilerin bazı ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“Bireylere danışmanlık yaptım, haklarını nasıl savunacaklarını anlattım, karar verme süreçlerinde yardımcı oldum.”(E,24)

“Bireye değil topluma bakım verme, bakım ve eğitimi kendi kararımızla belirleme, nasıl vereceğimizi kendi kendimize araştırarak belirleme, verilen eğitimin tüm sonuçlarını görebilme, takip etme...”(K,24)

“Konuyu kendimiz seçtik, order yoktu, hastalık yoktu hedef grubu biz belirledik, veri topladık, hizmetin yöneticisi savunucusu bizdik, grup çalışması yapmayı öğrendik.”(E,24)

“Hemşireye sadece hastanede değil insanın olduğu her yerde; okul, iş yeri gibi birçok alanda ihtiyaç olduğunu, hemşirenin eğitici ve araştırmacı rolünün neleri başarabileceğini gösterdi.”(E,24)

“Bizim rolümüzün sadece hastanede olmadığını, insanın olduğu her yerde bize, bilgimize, merhametimize, vicdanımıza ihtiyaç olduğunu öğrendim.”(E,23)

“Hemşirenin eğitici ve danışman rolünün ne kadar güçlü olduğu kavradım.” (K,24)

“Hemşirenin sadece sağlık konuları değil toplumsal sorunlardan da sorumlu olması gerektiği...”(K,24)

TARTIŞMA

Araştırmada, öğrenci hemşirelerin Hemşirelikte Öğretim dersi kapsamında yürütülen THEÖ uygulaması hakkındaki görüşleri incelenmiştir.

Öğrencilerin THEÖ ile kazandıkları beceriler; iletişim becerisini geliştirme, klinik dışındaki hemşirelik girişimlerini keşfetme, araştırmacı ve sorgulayıcı tutum kazanma ve toplumsal sorunlar hakkında farkındalık kazanma temaları altında değerlendirilmiştir. (Tablo 1) Öğretmen adayları ile yapılan çalışmalarda öğretmen adaylarının topluma hizmet ederek öğrenme ile kişisel olarak gelişim gösterdikleri ve toplumsal duyarlılık kazandıkları, topluma hizmet ederek öğrenme sürecinde birçok toplumsal sorunla yüzleştiği, bu sorunlara yönelik birçok proje geliştirdiği ve çoğunlukla olumlu deneyimler kazandığı belirlenmiştir (Arcagök & Şahin 2013; Küçükoglu ve ark.,2016). Öğrenci hemşireler, THEÖ ile öğretmen adayları ile benzer deneyimler kazansa da onlardan farklı olarak kendi mesleklerine ve sağlık

hizmetlerine ilişkin farkındalık kazanmışlardır. Örneğin birçok öğrenci, hemşirelik mesleğinin klinik dışındaki önemini ve koruyucu sağlık hizmetlerinin önemini fark ettiğini belirten ifadelerde bulunmuştur.

Son yıllarda Sağlık Bakanlığı bütçesinden en büyük pay tedavi edici hizmetlere ayrılmakta olup, koruyucu hizmetler için 2019 yılında genel bütçeden kişi başi 12.53 TL ayrılmıştır (TTB, 2019). Sağlık hizmetlerinin daha çok tedavi edici düzeyde örgütlenmesi; öğrenci hemşirelerin lisans eğitimi boyunca tedavi edici hizmet vermek üzere eğitilmesi ve uygulama yapmasına ve koruyucu sağlık hizmetlerinin aksamasına yol açabilir. Bu araştırmada öğrencilerin THEÖ uygulaması ile birlikte klinikten farklı olarak uyguladıkları hemşirelik girişimleri; koruyucu sağlık uygulaması yapma, sağlığın sürdürülmesini sağlama, hemşirenin toplumsal sorunları çözebilme becerisini fark etme temaları altında değerlendirilmiştir (Tablo 1). Öğrenciler, THEÖ ile klinikten farklı olarak tedavi dışında girişimler yaptığını, sağlığı etkileyen sağlık dışındaki sorunları saptayıp çözmeye imkânı bulduklarını, koruyucu sağlık taramaları yaptıklarını, eğitimin sonucunda sadece bireysel değil toplumsal sonuçlar da aldığını, bireye değil topluma eğitim ve danışmanlık verdiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrenciler THEÖ uygulaması sırasında en çok sözcü, iletişim ve eşgüdüm sağlayıcı, eğitici, araştırıcı ve danışman rollerini kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler THEÖ ile verilen eğitimin devamını takip etme olanağı bulunduğunu, eğitimin amacına ulaşıp ulaşmadığı gözlemleyebildiklerini ifade etmiştir. Öğrenci hemşireler, THEÖ ile koruyucu hizmetlerle ilgili deneyim kazanmış, sadece hastalara değil sağlıklı bireye de bakım verme becerisi kazanmıştır. Ayrıca öğrencilerin sığınmacı çocukları değerlendirme şansı bulunduğunu, sığınmacıların sorunlarını gözleme imkânı bulunduğunu ifade etmesi, ülkemizdeki sığınmacı sayısının ve sağlık gereksinimlerinin giderek artıyor olduğu düşünöldüğünde, önemli bir kazanımdır. Hemşirelerin kültürler arası bakım verebilmesi için yeni stratejiler, eğitim programları ve yöntemleri düzenlenmesi önerilmektedir (Bayık-Temel, 2008). Son yıllarda artan göçler nedeniyle Türkiye’de farklı etnik ve dini kökene sahip sığınmacıların artması, hemşirelerin kültürler arası bakım vermesini gerektirebilir.

Karaöz’e göre hemşireler, kendi uygulamalarına yön vererek topluma nitelikli hizmet sunmak için politik etkinliklerini artırmalıdır (Karaöz, 2004). Araştırmada öğrencilerin THEÖ ile toplumsal duyarlılık kazandıkları, ülkedeki mevcut sosyopolitik durum hakkında gözlem yaptıkları ve bu konuda görüş bildirdikleri belirlenmiştir. Ayrıca kurumlar arası işbirliği yaptıkları, kurum yöneticileriyle görüştikleri ve hemşirelik mesleğinin toplumu etkilemedeki gücünü fark ettiklerine dair ifadelerde bulunmuşlardır. Öğrencilerin kurum yöneticileri ile işbirliği yapması ve kalabalık mekânlarda günlük hayatın içinde etkinliklerde bulunması, hemşirelerin toplumdaki görünürlüğünü artırabilir, hemşirelerin savunucu ve sözcü rolünü kullanmasıyla toplumun sağlık düzeyini olumlu etkileyebilir. Ayrıca öğrenci hemşirelerin toplumun sorunlarını fark etmesi, çözüm üretmesi, çözümü kurum yetkilileriyle paylaşması, yönetsel düzeyde ortaya çıkan sorunları çözmeye çalışması onlara politik bir güç de sağlayabilir. Öğrenci hemşirenin THEÖ kapsamında kentteki kurum yöneticileriyle görüşerek toplumun savunuculuğunu yapması ve gerçekleştirebildiklerini görmesi, hemşirenin politik gücünü fark etmesini sağlayabilir. Politik gücün, öğrencilik döneminde deneyimlenmesi, ileride hemşirelik mesleğinin politik gücünü olumlu yönde etkileyecektir.

Sağlık sisteminde meydana gelen değişimlere yanıt verebilmek için hemşirelerin eleştirel düşünme, problem çözmeye becerilerini geliştirmesi, bilgilerini sürekli güncellemeleri ve özerkliklerini güçlendirmeleri ve karar verme becerilerini güçlendirmeleri önemlidir (Azak & Taşçı 2009; Karaöz, 2000). Araştırmada öğrenciler, THEÖ ile problem çözmeye becerisi kazandığını, sorgulayıcı tutumunun geliştiği, eğitim konusu hakkında araştırma yaptığını ve uygulama boyunca bilmediklerini öğrenme halinde olduğunu ve THEÖ uygulaması ile

hemşire olarak bakım ve eğitim hakkında tek başına karar verebilme fırsatı bulunduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte yapılan çalışmalarda değişen sağlık sorunları ve bakım sistemine yanıt verebilmek için hemşirelik eğitiminde problemi fark etme becerisi ve çözme isteğini geliştirecek tekniklerin kullanılması (Abaan & Altıntoprak 2005) ve öğrenci hemşirelerin öğrenme-öğretme sürecine katılması, araştırma yapması ve öğrenilen bilgiyi sorgulama becerisini geliştirmesi önerilmiştir (Kaya & Akçin 2002). Bu çalışmada öğrenciler, THEÖ ile iyi bir eğitim vermek için araştırma yapmaya yöneldiğini, sorgulayıcı tutumunu geliştirdiğini ve problem çözme sürecini kullanarak toplumsal sorunlar için çözüm ürettiğini ifade etmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada öğrencilerin THEÖ ile toplumsal duyarlılık kazanma, koruyucu sağlık uygulamaları yapma, sağlıklı bireye bakım verme, hemşirenin klinik dışında yapabileceklerini fark etme ve kurumlar arası işbirliği yapma konusunda deneyim kazandıkları belirlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda hemşirelik lisans eğitiminde THEÖ uygulamalarının, öğrencinin sahip olduğu teorik bilgi göz önüne alınıp iyi bir planlama ve danışmanlıkla uygulanması önerilir.

Not:

¹İlgili haber için; <https://www.kirsehirarenagazetesi.com/kaeu-hemsirelik-bolumu-ogrencileri-ornek-oldu.html>

KAYNAKLAR

- Abaan, S., Altıntoprak, A. (2005). Hemşirelerde problem çözme becerileri: Öz değerlendirme sonuçlarının analizi. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 12, 62-76.
- Arcagök, S., Şahin, Ç. (2013). Öğretim elemanları ve sınıf öğretmeni adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin görüşleri. OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, 32, 21-54.
- Atasoy, I., Sütü temiz, N. (2014). Bir grup hemşirelik son sınıf öğrencisinin hemşirelik eğitimi ile ilgili görüşleri. F.N.Hem.Derg, 22, 94-104.
- Azak, A., Taşçı, S. (2009). Klinik karar verme ve hemşirelik. Türkiye Klinikleri J Med Ethics, 17, 176-183.
- Bayık-Temel, A. (2008). Kültürlerarası (çok kültürlü) hemşirelik eğitimi. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 11, 92-101.
- Berman, S. (2006). Service Learning: A guide to planning, implementing, and assessing student Project: Corwin Press.
- Biröl, L. (2016). Hemşirelik süreci, ilke, süreç ve yöntemleri: İmaj matbaacılık.
- Hemşirelik Yönetmeliği (2010). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=7.5.13830&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=hem%C5%9Firelik%20y>
- Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (HUÇEP)(2014) Erişim adresi: <http://www.hemed.org.tr/images/stories/hucep-2014-pdf.pdf>
- Karaöz, S. (2000). Cerrahi hemşireliği ve etik. C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 4, 1-8.
- Karaöz, S. (2004). Hemşirenin politik gücü. C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 8, 30-36.

- Kaya, H., Akçin, E. (2002). Öğrenme biçemleri/stilleri ve hemşirelik eğitimi. C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 6, 31-35.
- Küçüköğlü, A., Ozan, C., Taşgın, A. (2016). Topluma hizmet uygulamaları dersi sürecinin yansıtıcı günlükler yoluyla incelenmesi. İlköğretim Online, 15, 787-803.
- Kümbetoğlü, B. (2012). Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma: Bağlam Yayıncılık.
- Türk Tabipleri Birliği (2019). TTB'nin 2019 Yılı Bütçe Değerlendirmesi. Erişim adresi: https://www.ttb.org.tr/haber_goster.php?Guid=b3f8d0a6-0433-11e9-afdc-3ccd512ef234
- Yükseköğretim Kurumu (2007). Eğitim Fakültelerinde Uygulanacak Yeni Eğitim Programları Hakkında Açıklama. Erişim adresi: https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Ogretmen-Yetistirme/1-aciklama_programlar.pdf